

Осуществлен анализ взаимосвязи и взаимовлияния двигательной активности на физическую подготовленность детей. Показано, что игра в футбол направлена на развитие скоростных и скоростно-силовых качеств детей 6-8 лет и обуславливает улучшение показателей общей физической подготовленности. Доведено, что дети, которые занимаются футболом, имеют лучшие психо-физиологические показатели, которые свидетельствуют об уровне умственной работоспособности. В то же время наблюдается повышение иммунной защиты по показателям уровня местной резистентности, которые необходимо учитывать при определении состояния соматического здоровья детей. Комплексная оценка состояния физического развития, групп здоровья с учетом иммунологического статуса и состояния умственной работоспособности с определением вековых особенностей внутригруппового распределения этих показателей позволяет оценить морфо-функциональные качества и резервы организма ребенка, что необходимо учитывать при разработке программ из физического воспитания школьников.

Ключевые слова: урок футбола, младшие школьники, морфо-функциональный статус.

Annotation. *R. O. Yaryy Changes of morfo-functional properties of children of mldchildhood under act of employments by football.*

Analyzed the relationship and intercommunication of physical activity on physical preparedness of children. Shown that playing football aimed at developing speed and power-speed skills of children 6-8 years and causes to improve the indicators of general physical training. It is proved that the children playing football have the best physiological indicators that show the level of mental capacity. However, it is observed increase of immune protection at the local level indicators of resistance that must be considered by determining the state of somatic health of children. Complex estimation of physical development, health groups taking into account the immune status and mental capacity with defined age peculiarity of intra-group distribution of these indicators allow to evaluate the morpo-functional quality and reserves of child's organism that should be considered by the development of program of physical training for pupils.

Key words: football lesson, the primary school children, morpo-functional status.

*Ярошик М. Я., Савчук Л. В.
Львівський державний університет фізичної культури*

РІВЕНЬ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Стаття присвячена дослідженню вольових якостей учнів молодшого шкільного віку. Визначено рівні вольової саморегуляції, наполегливості та самоконтролю учнів перших та четвертих класів. З'ясований рівень вольових якостей учнів молодшого шкільного віку. Досліджено, що у четвертих класах більший відсоток учнів із високим рівнем саморегуляції та середнім рівнем вольових якостей.

Ключові слова: вольові якості, молодший шкільний вік, саморегуляція, наполегливість, самоконтроль.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Сучасна система освіти, що ґрунтується на гуманно-особистісному підході, потребує дослідження низки психолого-педагогічних проблем, серед яких вагомим місцем належить проблемі виховання вольових якостей.

Проведений аналіз літературних джерел дав змогу простежити, що вивчаючи волю, здебільшого розглядають підлітковий та ранній юнацький періоди (Л.І. Іванова, 1998; А.О. Артюшенко, 2003; П.О. Артюшенко, 2007). Проте для розуміння природи вольових явищ доцільно їх досліджувати на більш ранніх стадіях розвитку, зокрема в молодшому шкільному віці. Це зумовило вибір теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що значну роль у вивченні даної теми відіграли роботи А.Ц. Пуні (1977), Виготського Л.С. (1982), А.І. Висоцького (1989), В.І. Селіванова (1992), Т.І. Шульги (1994), А.А. Поліщук (2001), Є.П. Ільїна (2002), І.Д. Бежа (2008), Е. К.Свешникової (2010).

Чимало дослідників переконливо довели, що фізичне виховання є одним із засобів формування волі (Б.М. Мирнов, 1984; Т.І. Шульга, 1986; Б. М. Шиян, 1997; Л. В. Волков, 2002; П. П.Коханець, 2006; Т. Ю. Круцевич, 2008). Її праці засвідчують, що у процесі фізичної підготовки у людини формуються дисциплінованість, самостійність, наполегливість, ініціативність, рішучість, витримка, сміливість.

Мета дослідження. Визначити та проаналізувати рівень вольових якостей учнів молодшого шкільного віку в процесі занять фізичною культурою.

Завдання дослідження.

1. Визначити рівень вольової саморегуляції учнів молодшого шкільного віку, які відвідують заняття фізичною культурою.
2. Дослідити рівень вольових якостей учнів молодшого шкільного віку.

Об'єкт дослідження – процес формування вольових якостей в учнів молодшого шкільного віку.

Предмет дослідження – вольові якості учнів молодшого шкільного віку загальноосвітньої школи.

Методи дослідження: теоретичні (аналіз літературних джерел), емпіричні методи (опитування, педагогічне спостереження, методи визначення рівнів вольової саморегуляції та вольових якостей).

Результати дослідження. З метою вирішення поставленої мети ми провели педагогічне спостереження, об'єктом якого були учні молодшого шкільного віку (1-ші та 4-ті класи), які відвідують заняття з фізичної культури в загальній кількості 47 осіб (суцільна вибірка). Дослідження здійснювалися в Делятинському навчально-виховному комплексі, Івано-Франківської області, Надвірнянського району з вересня 2012 по березень 2013 року.

Основним завданням вольового виховання у молодшому шкільному віці є розвиток рівня вольової саморегуляції поведінки як основного підґрунтя формування вольових якостей. Вольова саморегуляція може бути визначена за такими властивостями характеру як наполегливість і самоконтроль.

Для визначення рівня вольової саморегуляції та її основних властивостей (наполегливості та самоконтролю) учнів молодшого шкільного віку ми скористалися тестом-опитувальником запропонованим Е. В. Ейдманом [1]. У опитуванні взяли участь 25 учнів перших класів та 22 учня четвертих.

У результаті проведеного опитування виявилось, що у більшій частині першокласників (80%) низький рівень саморегуляції та наполегливості, у решти 20% – ці рівні є високими. Найбільше серед першокласників тих, у яких високий рівень самоконтролю – 56% (рис. 1).

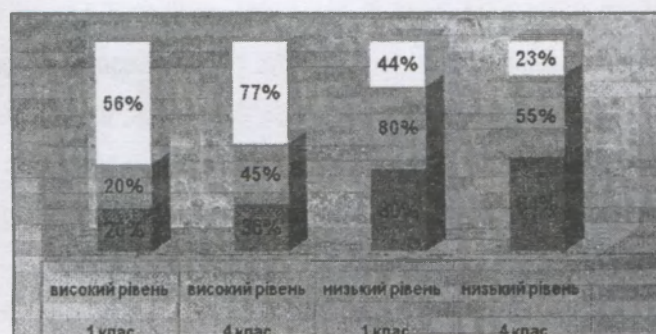

Рис. 1 Розподіл учнів молодшого шкільного віку за рівнем вольової саморегуляції

Умовні позначення:

	– саморегуляція
	– наполегливість
	– самоконтроль

Аналіз результатів опитування учнів четвертих класів виявив позитивну динаміку у відсотковому перерозподілі учнів за рівнями у порівнянні з першокласниками (рис. 1). Так, 36 % і 45% учнів мають високий рівень саморегуляції та наполегливості відповідно. Позитивним результатом є те, що у 77% учнів четвертих класів – високий рівень самоконтролю.

Також ми виявили деякі відмінності у розподілі учнів за рівнем вольової саморегуляції відповідно до їх статі (табл. 1). Серед першокласників високі рівні саморегуляції та наполегливості притаманні більше хлопчикам (12%). Натомість, однакова частка хлопчиків та дівчаток першого класу мають високий рівень самоконтролю (по 28%).

Таблиця 1

Розподіл учнів молодшого шкільного віку за рівнем вольової саморегуляції відповідно до їх статі

Показники	1-ші класи (n=25)			4-ті класи (n=22)		
	Стать	Рівень, %		Стать	Рівень, %	
		Низький	Високий		Низький	Високий
саморегуляція	Х	32	12	Х	32	22
	Д	48	8	Д	32	14
наполегливість	Х	32	12	Х	32	22
	Д	48	8	Д	23	23
самоконтроль	Х	16	28	Х	14	41
	Д	28	28	Д	9	36

Децю іншим виявився розподіл серед учнів 4-х класів. Так, 22% хлопчиків та 14% дівчаток мають високий рівень саморегуляції. Виявилось, що більша частка дівчаток-четвертокласниць вирізняються високим рівнем наполегливості у порівнянні з хлопчиками – 23% та 22% відповідно. Щодо високого рівня самоконтролю, то у 4-тих класах його мають 41% хлопчиків та 36% дівчаток.

Припускаємо, що збільшення дітей із високими рівнями саморегуляції, самоконтролю та наполегливості спричинене позитивним впливом цілеспрямованої рухової активності на процес формування їхніх вольових якостей.

В. Ігнатов та М. Новіков [2] підкреслюють, що систематичні заняття фізичними вправами сприяють розкриттю потенційних можливостей людини, формуванню таких її якостей, як упевненість у собі, рішучість, сміливість, бажання і реальна можливість перебороти труднощі.

Проведене нами анкетування дозволило також дослідити й інші вольові якості учнів. Важливим для формування вольових якостей є самовиховання, яке потребує тривалих вольових зусиль, уміння керувати собою, досягати поставленої мети, не занепадати духом від невдач. Виявилось, що у 36% учнів першого та 50% учнів четвертого класу чітко виявляється інтерес до самовиховання. Час від часу інтерес до самовиховання проявляється у 52% першокласників та 41% четвертокласників. Позитивним моментом є те, що незначний відсоток учнів перших та четвертих класів не мають інтересу до самовиховання – 12% та 9% відповідно.

Відтак, згідно результатів нашого опитування самовихованням регулярно займаються 12% учнів перших класів та 77% опитаних четвертокласників. Решта респондентів взагалі не займаються самовихованням, або займається ним час від часу.

Іншим важливим проявом вольового зусилля для учнів є виконання домашнього завдання самостійно і без нагадувань. Серед опитаних нами школярів практично завжди самостійно і без нагадувань домашнє завдання виконують 48% учнів перших класів та 50% четвертих. Інша частина опитаних – 44% першокласників та 50% четвертокласників самостійно виконують домашнє завдання іноді. 8% першокласників практично ніколи не роблять самостійно домашнього завдання. Як видно із результатів до четвертого класу в учнів формується звичка до самостійного виконання домашніх завдань.

Самостійність молодших школярів проявляється і у вмінні самостійно організувати свій час. Так, більша частина опитаних нами респондентів – 52% перших класів та 86% четвертих класів здатні самі, без зовнішнього примусу, організувати свій час. Практично ніколи не організують самостійно свій час 16% першокласників. Згідно опитування серед четвертокласників таких дітей немає. Отримані результати підтверджують дані П. А. Рудика [4] про те, що чим менші школярі, тим гірше їх уміння діяти самостійно. Вони не здатні керувати собою, а керуються поглядами і переконаннями дорослих.

Натомість чимало учнів молодшого шкільного віку вважають себе рішучими – 64% першокласників та 68% учнів четвертого класу. Отримані дані співпадають із дослідженнями І. П. Петяйкіна [3], який вивчаючи вікові зміни рішучості визначив, що найсприятливіший час для прийняття рішення притаманне для дітей обох статей у віці 7-8 років. Починаючи з 9 років рішучість поступово зменшується, тримаючись на одному рівні до 13 років, а з 14 років вона погіршується.

Терпеливість необхідна під час тривалої протидії несприятливим чинникам, що викликають втому, гіпоксію чи почуття голоду, спраги, біль. Терпляча людина – наполеглива, завзята і витримана. Терпеливими себе вважають 40% учнів 1-х класу та 86% учнів 4-тих класів.

Уся діяльність дитини як і дорослої людини спрямована на виконання власного плану та досягнення певних цілей. Цілеспрямованість полягає в наявності ідеалу та вмінні реалізувати задумане. Її основою можуть бути захоплення справою, емоційна привабливість конкретної діяльності. Цілеспрямованість є якістю людей які, попри негаразди, ідуть до визначеної мети. Серед учнів 1-х класів 72% завжди виконують будь яке завдання від початку до кінця. До 4-го класу відсоток таких учнів збільшується і складає 82%.

Для визначення рівня вольових якостей (ВЯ) в учнів молодшого шкільного віку ми скористалися тестом-опитувальником розробленим Н. Г. Рудюком та Г. М. Дубчаком [5]. Згідно отриманих даних у 8% учнів 1-х класів середній рівень вольових якостей, у 84% – низький (рис. 2).

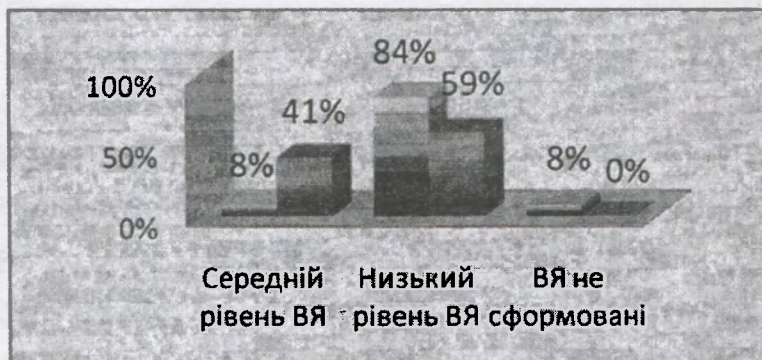

Рис. 2 Рівень вольових якостей учнів молодшого шкільного віку

Умовні позначення:

- – учні перших класів
- – учні четвертих класів

Таким чином, можемо стверджувати, що з кожним роком навчання у школі учні проявляють більше інтересу до самовиховання, чим зумовлюється збільшення відсотку дітей у 4-х класах, які регулярно займаються самовихованням. Також діти починають самостійно, без нагадувань приступати до виконання домашніх завдань та організації свого дозвілля. До 4-го класу збільшується кількість дітей, які вважають себе терпеливими та цілеспрямованими. У 8% першокласників волюв якості не сформовані. Кращими є показники учнів четвертих класів. Так, 41% четвертокласників середній рівень вольових якостей, у 59% – низький. Позитивним є те, що серед учнів 4-х класів немає дітей, у яких волюв якості не сформовані. Однак, насторожує й те, що немає молодших школярів із високим рівнем вольових якостей.

Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. У 80 % першокласників низький рівень саморегуляції та наполегливості. Високий рівень самоконтролю у 56% учнів перших класів.

Високий рівень саморегуляції та наполегливості мають 36 % і 45% учнів четвертих класів відповідно. У 77% учнів четвертокласників високий рівень самоконтролю.

2. У більшості частини учнів перших класів (84%) низький рівень вольових якостей. Лише у 8% першокласників – середній. У 8% опитаних дітей волюв якості не сформовані.

У 41% четвертокласників середній рівень вольових якостей, у 59% – низький. Серед учнів 4-х класів немає дітей, у яких волюв якості не сформовані.

Подальші дослідження доцільно спрямувати на вивчення впливу уроків фізичної культури на виховання вольових здатностей учнів молодшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Иванников В. А. Структура волевых качеств по данным самооценки / В. А. Иванников, Е. В. Эйдман // Психологический журнал. – 1990. – Т.10, – № 3. – С. 39-49.
2. Ігнатов В. Фізичне виховання в ліцеї / В. Ігнатов, М. Новіков // Рідна шк. – 2000. – № 5. – С. 21-23.
3. Петяйкин И. П. Психологические особенности решительности / И. П. Петяйкин. – М., 1978. – 55 с.
4. Рудик П. А. Психология воли спортсмена / П. А. Рудик. – М., 1973. – 26 с.
5. Рудюк Н. Г. Дослідження емоційно-вольової сфери: практикум із заг. психології / Уклад. : Н. Г. Рудюк, Г. М. Дубчак. – Чернівці : Рута, 2005. – 65с.

Аннотация. М. Я. Ярошик, Л. В. Савчук. Уровень волевых качеств учеников младшего школьного возраста.

Статья посвящена исследованию волевых качеств учеников младшего школьного возраста. Определены уровни волевой саморегуляции, настойчивости и самоконтроля учеников первых и четвертых классов. Определен уровень волевых качеств учеников младшего школьного возраста. Исследовано, что в четвертых классах больший процент учеников с высоким уровнем саморегуляции и средним уровнем волевых качеств.

Ключевые слова: волевые качества, младший школьный возраст, саморегуляция, настойчивость, самоконтроль.

Annotation. *M. Yaroshik, L. Savchuk. Level of volitional qualities of students of midchildhood.*

The article is devoted to the research of volitional qualities of junior pupils. The levels of volitional self-regulation, persistence and self-control of first and fourth form pupils have been determined. The level of volitional qualities of junior pupils has been found out. It has been investigated that there is higher percentage of fourth form pupils with high level of self-regulation and medium level of volitional qualities.

Key words : volitional qualities, junior school age, self-regulation, persistence, self-control.

*Ярошик М. Я., Петришин Ю. В., Волошин І. М.
Львівський державний університет фізичної культури*

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ВИКЛАДАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОРІЄНТОВНИХ ДИСЦИПЛІН У ВНЗ СФЕРИ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ

Стаття присвячена актуальному питанню підготовки фахівців фізичного виховання в контексті євроінтеграції ВНЗ України. Експериментально обґрунтовано методику викладання дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” за кредитно-модульною системою. Встановлено покращення організації та проведення занять з теорії і методики фізичного виховання, успішності студентів з дисципліни, підвищення рівня реалізації теоретичних знань студентів під час педагогічної практики в школі.

Ключові слова: бакалавр фізичного виховання, профільна дисципліна, методика викладання, кредитно-модульна система.

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними завданнями. Внаслідок підписання Болонської декларації у травні 2005 року Україна постала перед необхідністю розробки і впровадження комплексної програми реформування процесу підготовки фахівців найвищого рівня, зокрема сфери фізичної культури і спорту. Відтак перед ВНЗ виникло завдання, яке полягає у збереженні напрацьованих традицій підготовки висококваліфікованих фахівців та в одночасному забезпеченні їх відповідності новітнім позитивним освітнім тенденціям у Європі.

В контексті вдосконалення процесу підготовки бакалаврів фізичного виховання доцільно застосовувати інноваційні підходи до викладання професійно-орієнтованих дисциплін у ВНЗ сфери фізичної культури і спорту.

Аналіз останніх досліджень та публікацій показав, що концептуальні засади професійної підготовки фахівців фізичного виховання через призму базової дисципліни „Теорія і методика фізичного виховання” досить повно висвітлені у працях Л. Матвеева (1976), Б. Шияна (2005), В. Ареф'єва (2001), Е. Вільчковського (2004), О. Ємця (2008), А. Забори (2005), М. Ісаченко (2008), Т. Круцевич (2008), Т. Ротерс (2007).

Проведений аналіз літературних джерел показав, що зараз спостерігається активна участь фахівців у пошуку нових методів і форм навчання. Більше того, майбутнє освіти пов'язується з дистанційною освітою і на основі цієї концепції пропонується розробляти нові освітні технології R. Daugs [2]. Чимало авторів пропонують використовувати навчально-методичні комплекси у спортивно-педагогічних дисциплінах, розроблених на основі комп'ютерних засобів [4, 5, 6, 7, 8].

Інформаційні технології навчання у викладанні фізичної культури досліджували В. Богданов, В. Пономарев та А. Соловов [3]. Вони підготували навчальний комплекс „Створи себе сам” із декількох інтегрованих частин: